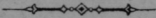

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 22.

V Ljubljani, 15. novembra 1880.

Tečaj XX.

E n c i k l i k a.

(Dalje in konec.)

Toda ta reč je možu napravila neprimliko. Zakaj nekteri iz novega keršanskega družinstva, zavidajoči čverstim vspehom in kreposti Metodovi, so zatožili nedolžnega pri Janezu VIII., nasledniku Hadrijanovem, da je sumljiv v veri in žali šego prededov, kateri so pri svetih opravilih rabili le edino greški ali latinski jezik. in nobenega družega ne. Tedaj papež, ves goreč za celoto vere in starega reda, pokliče Metoda v Rim, in velevala, da naj se krivde opraviči in očisti. On pa, kakor je bil vselej uren v podložnosti in zanašajoč se na spričevanje svoje vesti, ko je leta 880 stal pred Janezom, nekterimi škofi in mestnim duhovstvom, je lahko skazal, da je sam ohranil in druge pridno učil ravno tisto vero, katero je v pričo in s poterjenjem Hadrijana bil spoznal in s prisego poterdil na grobu apostolskega pervaka; kar pa tiče rabo slovenskega jezika pri svetih opravilih, da je to storil iz pravih vzrokov po pravu in po dopuščenji papeža Hadrijana, ter da temu sveto pismo ni nasproti. S to brambo se je tako rešil vsacega suma zadolženja, ter je papež v tej pravdi dobro razumel Metoda, in mu je rad poterdil njegovo nadškofovsko oblast in odpravo med Slovence. Verh tega je izvolil nekoliko škofov, katerim naj bode na čelu sam Metod, in kateri naj bi mu bili v pomoč v upravi keršanskih zadév, in poslal ga je na Moravsko s prav častnim priporočilnim pismom in prosto polnomočnostjo. Vse te zadeve je pozneje papež poterdil s pismom do Metoda, ko je namreč le-tá imel v novič prenašati zavidnost hudovoljnejev.

Zato je mirnega serca; s papežem in vso rimsko Cerkvijo v najtesnejši zvezi ljubezni in vere, še veliko bolj budno nadalje spolnoval na-

loženo sebi službo; in ni se dolgo čakalo na imenitni sad njegovega dela. Zakaj ko je zdajci boheemskega kneza Bořivoja sam, potem pa njegovo soprogo Ljudmilo po nekem mašniku h katoliški veri spreobernal, je kmalo dosegel, da se je keršansko ime v onem narodu razširilo na dolgo in široko. V ravno tistih časih je delal na to, da se je luč evangelija prinesla na Poljsko; in ko je prišel do srede Galicije, je v Levovu vstanovil škofijski sedež. Od ondod se je, po nekterih izročilih, obernal prav v Moskovo, ter postavil Kievski škofovski sedež. S temi gotovo nezvenljivimi lavorvenci se je vernil k svojim na Moravsko; in ker je čutil, da se mu bliža konec življenja, si je sam določil naslednika; potem je duhovne in ljudstvo v poslednjem poduku opominjal k čednosti, in ločil se je popolnoma mirno iz tega življenja, katero mu je bilo pot v nebesa. — Kakor je Rim za Cirilom, tako je Moravija za umerlim Metodom žalovala, zgubljenega iskala, njegov pogreb častila na vse načine.

Spomin na te dogodbe, častitljivi Bratje, nam je kaj prijeten; in močno smo ginjeni, ko daleč nazaj pogledamo na sijajno véz slovenskih narodov, storjeno z naj boljšimi pričetki. Zakaj ta dva razširjavca keršanskega imena, o katerih smo govorili, sta sicer šla iz Carigrada k poganskim narodom; vendar pa se je moralo njuno poslanje od tega apostolskega Sedeža, središa katoliške edinosti, ali kar naravnost zapovedati, ali pa, kar se je več kot enkrat dogodilo, veljavno in sveto poterditi. In res, tukaj v mestu Rimu sta dala odgovor od sprejete službe, na grobih Petra in Pavla odgovorila se na pritožbe zarad vere, na katero sta prisegla; tukaj sta prejela škofovsko posvečenje z oblastjo vred vstanoviti sveto vladu, s prideržanjem razlike v redih. Takrat tedaj se je bila dosegla raba slovenske besede v svetih obredih, in to leto se spolnuje deseto stoletje, odkar je papež Janez VIII. do moravskega kneza Svetopolka tako-le pisal: „*Slovenski jezik . . . , v katerem se Bogu glasi dolžna hvala, po pravici hvalimo, in vелеvamo, da v le-tem jeziku naj se Kristusa Gospoda Našega slava in dela oznanujejo. Tudi ni nič nasprotno zdravi veri ter nauku, ali maše peti v le-tem slovenskem jeziku, ali sveti evangelij ali božanske berila nove in stare zaveze dobro predstavljene in tolmačene brati, ali spevati vse druge dnevnicе*“. To šego je čez dolgo časa poterdil Benedikt XIV. po apostolskem pismu od 25. avgusta l. 1754. — Rimski papeži pa, kolikorkrat so bili prošeni od knezov, kateri so gospodovali nad narodi, ki so bili po trudu Cirila in Metoda h keršanskemu obredu pripeljani, niso nikoli dopustili, da bi se pogrešala njih dobrotnost v pomoči, ljudoljubnost v nauku, dobrovoljnost v dajanji svetov, v vsih rečéh, kjer koli so mogli, bila je naj boljši volja. Pred drugimi pa so Rastislav, Svetopolk, Kocelj, sv. Ljudmila, Bogoris, po okoliščinah in času, skušali preizverstno ljubezen Naših prednikov.

Pa tudi s smertjo Cirila in Metoda očetovska skerb rimskih papežev

za slovenske narode ni zastala in ne odjenjala; temuč vedno se je jasno kazala v tem, da so branili pri njih svetost vere in varovali očitni blagor. In zares je Nikolaj I. iz mesta Rima poslal Bolgarom mašnikov, da so ljudstvo učili, in škofa Populonienskega in Portuenskega, da sta vravnala novo keršansko družbo; enako je na pogoste prepire Bulgarov o svetem pravu sam dajal ljubeznjive odgovore, v katerih še tisti, ki so Rimski Cerkvi manj prijazni, posebno previdnost hvalijo in spoštujejo. In po žalostni nesreči razkolstva gre Inocenciju III. hvala, da je Bulgare zopet spravil s katoliško Cerkvijo, Gregoriju IX., Inocenciju IV., Nikolaju IV., Evgeniju IV. pa, da so jih v milost sprave ohranili. — Ravno tako je znamenito sijala ljubezen Naših prednikov do Bošnjakov in Ercegovcev, ki so bili prekanjeni s kužnostjo napačnih misel, namreč Inocencija III. in Inocencija IV., ki sta jim zmoto iz serc rovala; Gregorija IX., Klemen VI., Pija II., kateri so si prizadevali stopnje svete oblasti po unih okrajinah stalno vterditi. — Enako se ne smé misliti, da so majhen ali poslednji del svojih skerbi Inocencij III., Nikolaj IV., Benedikt XI., Klemen V. obračali na Serbe, od katerih so z naj večji previdnostjo odvrčali zvijače, ki so jim bile prekanjeno nastavljene, da bi se njih vera omajala. — Tudi Dalmatinci in Liburni so zarad stanovitnosti v veri in vzajemnih postrežb od Janeza X., od Gregorija VII., od Gregorija IX., od Urbana IV. prejemali posebno vgodnost, tehtne in slavne pohvale. — Poslednjič je veliko spominkov blagovolnosti Gregorija IX. in Klemen XIV. tudi v Srijemski cerkvi, ki je bila v 6. stoletji po divjaškem navalu poterta, potem pa po bogoljubni prizadevnosti sv. Štefana I., ogerskega kralja, na novo vstanovljena.

Zato spoznamo, da smo dolžni Bogu hvalo, ker se Nam daje lepa prilika, postreči slovenskemu narodu in delati v njegovo občno korist zares ne z manjšo gorečnostjo, kot se je vidilo vsaki čas pri Naših prednikih. Na to imamo namreč oko vperto, to edino želimo, namreč vse moči natezati, da bi ljudstva slovenskega imena podučevalo večje število škofov in mašnikov; da se vterjujejo v spoznavanje prave vere, v pokorščini do prave Cerkve Jezusa Kristusa, in s skušnjo dan na dan bolj čutijo, kolika obilnost od napráv katoliške Cerkve pritéka v domače življenje in v vse stanove v državi. Zakaj one cerkve na-se obračajo naj več in največji Naših skerbí, in nič ni, kar bi močnejše želeli, kakor da bi mogli poskerbeti za njihovo korist in srečo, in da bi vse z neprestano vezjó edinosti imeli Seboj sklenjene, kar je največji in najboljši zveza blagra. Ostaja le, da Bog, ki je bogat z usmiljenjem, Naše predloge spremlja in početja srečne storí. Mi pa si pri njem zagovornika vzamemo Cirila in Metoda, učenika Slovenov, in nadjamo se, da kakor njuno češčenje hočemo razširiti, tako se bomo njunega nebeškega varstva vdeležili.

Torej vелеvamo, da odločeni dan 5. malega serpana, kterega je vstanovil Pij IX., srečnega spomina, bode stalen, in naj se dene v koledar rimske vesoljne Cerkve ter se obhaja vsako leto praznik ss. Cirila in Metoda z obredom manjšega dvojnika z dnevnicami in lastno mašo (cum ritu duplicis minoris, Officio et Missa propria), kakor je to sveti zbor za postavne obrede odóbril.

Vam vsim pa, častitljivi Bratje, vелеvamo, skerbite, da se to Naše pisanje okliče, in kar je v njem predpisano, ukažite spolnovati vsem iz svečeniškega reda, kateri obhajajo božjo službo po obredih rimske Cerkve, in to vsaki v svojih cerkvah, okrajinah, mestih, škofijah in po redovniških hišah. Slednjič hočemo, na vaš svet in spodbudovanje, naj se sploh moli in prosi k Cirilu in Metodu, da po svoji mogočni milosti pri Bogu po vsem Jutru keršansko Cerkev brani, katoličanom prosita stanovitnost, razkolnikom pa voljo, da se s pravo Cerkvijo spravijo in zedinijo.

To, kar je zgoraj pisano, zapovemo kot veljavno in terdno, ne da bi temu nasprotovale svetega papeža Pija V., Našega prehodnika, ali druge apostolske dane vstanove o obnovi Brevirja ali rimskega Misala, ali pravila in navade, tudi iz nepominljivih časov, ali kar koli bi bilo drugega protivnega.

Ko znamnje pa nebeških darov in ko zastavo Naše dobrovoljnosti vam, Častitljivi Bratje, in vsemu duhovstvu in ljudstvu, vsakemu izmed vas izročenemu, z vso ljubeznijo v Gospodu podelimo apostoljski blagoslov.

Dano v Rimu pri sv. Petru 30. kimovca 1880, Našega papeštva tretje leto.

Papež Leon XIII.

Dr. France Prešern.

L. 1838 je z „Illyr. Bl.“ tekrovati jela tudi nemška „Carniolia“, in v III. tečaju (1840 — 41) odgovarja v njej Nr. 59 Dr. Prešern svojim zabavljivcem po nemški:

Sonett.

„Nichts trägt an ihm des Dichtergeist's Gepräge,
Wie kommt“, fragt mancher, „dieser Mensch zum Singen,
Dem gar nichts in der Welt sonst will gelingen,
Der auch zu Allem, wie es scheint, zu träge;

Der Ruhm nicht sucht, der durch des Schicksals Schläge
Schon abgestumpft, wie konnt' er sich erschwingen
Zu Liebesreimen, die erträglich klingen?“
Wer sich darein nicht findet, der erwäge:

Wie nicht dem Schwan Gesang wird zugemuthet,
Wie er ein muthlos, stilles, stummes Wesen;
Doch singt er, wenn die Todeswunde blutet,

Wenn Dichten auch nicht mein Beruf gewesen;
Doch sang ich, als der Pfeil mich unvermuthet
Getroffen, von dem ich nicht kann genesen.

V IV. tečaju (1841 — 42) brati je iz „Illyr. Bl.“ 1842 Nr. 13 ponatisnjena pesem: *Bog te obar* (v Poez. str. 15, 16. K slovesu: *Kaj od mene preč oko, — Preč obraz obračáš mili*) — Carn. Nr. 98 „nebst einer deutschen Nachbildung“: *Warum so den Blick von hier etc.* — V V. tečaju (1842 — 43) Nr. 13 (v Poez. str. 19, 20.) po slovenski in po nemški:

Zgubljena vera.

Der verlorne Glaube.

Nebeške sijejo oči,
Ko so sijale prejšne dni.

Noch strahlet fort der Augen Schein,
Wie sonst er strahlte himmlisch rein.

Rudeče lica zorno še
Cvetejo, ko so pred cvetle . . .

Die Wange blüht, wie sie geblüht,
Schön wie die Morgenröthe glüht.

Serce je moje blo oltar,
Pred bogstvo, ti zdaj — lepa stvar.

Die ich als Gottheit einst verehrt,
Hat nur des schönen Weibes Werth.

Nr. 74 je sonet: An den Herrn k. k. Appellationsrath Anton Tschopp bei Gelegenheit seiner Uebersiedelung nach Klagenfurt (Zieh' glücklich fort aus Deinem Vaterlande, — Wo Du getreu geübt des Richters Pflichten etc.). — V VI. tečaju (1843 — 44) Nr. 53 je še sonet: An eine junge Dichterin (Fühlst du Begeist'ung dir den Busen schwellen, — Vom innern Gott zum Dichten dich getrieben —). — V „Illyr. Bl.“ 1843 Nr. 23 nahaja se pesem: *Ukazi* (De ne smem — Si ukazala — v Poez. str. 13); l. 1844 Nr. 9: *Sila spominja* (Drug ti je v skerbno nastavljene mreže — Poez. 17, 18.); Nr. 20: *Mornar* (Nezvesta, bodi zdrava, — Čolnič po mene plava — Poez. 21, 22); Nr. 44: *V spominj Andreja Smoleta* (Černe te zemlje pokriva odeja — Poez. 27, 28). — L. 1844 so „Novice“ št. 29—35 ponatisnile Prešernov „*Kerst per Savici*“ ter se mu tako prikupile, da je v „Illyr. Bl.“ l. 1845 dal samo Nr. 3: *Judovsko dekle* (Stoji Moravški terg Lescè — Poez. 50 — 52); v „Novicah“ l. 1845 pa št. 3: *Ob šest in dvajseti obletnici smerti gospoda Valentina Vódnika* (V Arabje pušavi — Se tičik rodi — Poez. 25. 26: V spominj Valentina Vódnika) v meri njemu naj bolj všečni, s povéstjo o tiču Fenisu po starih basnih (v. Jezičn. XIV. 1876. str. 40 — 41). — Podpisan v Bohoričici Dr. Prešérn. — V št. 16: *Pesem od železne ceste* (Andrejčik in Barbika: Bliza se železna cesta — Poez. str. 29 — 32) s podpisom v Gajici Dr. Prešérin. — V št. 11. prišla je na svetlo J. Koseskega *Legenda* (V britanski zemlji nekdanj duhoven bil je svet), in v št. 22 *Prešernova*: *Kaj se smé, in móre péti* (Popusti posvetno rabo — Poez. 88. 89: Orglar). V listu 27. nahaja se v „Novic.“ čestitka, ktero je Dr. Prešern naprošen zložil, dr. Toman pa — tedaj učenec govorništva — na strelišču slovesno govoril: „Janezu N. Hradeckitu . . v spomin spoštovanja in hvaležnosti na dan veseliga obhajanja pet in dvajsetiga leta Njegoviga poglavarstva Ljubljanski mestnjani itd.“ — iz ktere naj se na pr. pokažejo nekteri razstavki:

Od serčno zaželjeniga poklica,	In zvestoserčne nje poglej dekleta,
Ki Tebi zročil varstvo je Ljubljane,	Lic rajski zor, oči poglej nebesa,
Pretekla je stoletja četertnica . . .	In sramožljivost, ki je varh njih cveta . . .
Up nar prederzniši si spolnil z deli,	Kmetijske družbe ud nje zbor podpéraš,
Ki jih pred hitrih let valov togoto	Podpéraš z njim domače Ti „Novice“,
Emone bodo letopisi otehi . . .	Zahvale vsih Slovincov si nabéraš,
Kak Tvoje je bilo serce goreče,	Ki bratov tihotijo zabavljiče,
Za čast, in prid, in blágorstvo Ljubljane,	De smo zarés mi Kranjci pozabili
Ljubljane, ljúbice nebes in sreče! . .	Že Slave mátere, nje govorice,
Poglej nje čverste, bistrih glav sinove,	Ki stala v bran je Atilovi sili,
Ki vnema v sercih se jim želja sveta,	Ki preživela mnoge je narode,
Obernit v dóma čast vsih zgod osnove;	Ki naj naprej ohrani Bog jo mili! itd. . .

Tisto leto še je v št. 44, v tretjič natisnjen njegov sonet: *Memento mori!* —

L. 1846 prinesó „Novice“ št. 8 njegovo žalostnico: V spomin Matija Čópa po gerški ali latinski meri, in „Illyr. Bl.“ Nr. 17 po tevtonski (Jezičn. XVIII. B. str. 38. 39); naslednje leto pa se prikažejo na dan:

POEZIJE Dóktorja Francéta Prešérna.

V Ljubljani. Natisnil Jóžef Bláznik. 1847. 8. str. 192.

Za geslom: „Sim dolgo upal in se bal itd.“ na čelu so v razdelku I. **Pesmi**, in med njimi doslej ne omenjene: Pod oknam. Prošnja. Zapušena. Nezakonska mati. — V II. **Balade in romance**. Neiztrohnjeno serce. Ženska zvestoba. — V III. **Različne poezije**. Zabavljivi napisi. Nekim pevcam duhovnih pesem. Krempeljnu. Kopitar. Daničarjam. Bahači čvetero bolj množnih Slave rodov. Naróbe Katón. Pričujoče poezije. — V IV. **Gazele**. — V V. **Sonetje**. Je od vesel'ga časa teklo leto. Ni znal molitve žlahtnič terde glave. Sanjalo se mi je, de v svetim raji. Na jasnim nebi mila luna sveti. Marskeri romar gre v Rim, v Kompostelje. Zgodi se včasih de Mohamedani. — V VI. **Kerst per Savici**.

Besedica o kmetijstvu.

(Dalje in konec.)

Da bode pa od poduka v kmetijstvu na ljudskih šolah kak zdaten vspéh in napredek, potrebno bode ta poduk polagoma v ljudske šole na Kranjskem tudi postavno kot obligaten predmet vpeljati.

Prav lepa prilika je tú, katera naj se le porabi in dejansko izpelje.

Tú-sem drugega treba ni, kot le §. 6 postave od 28. svečana 1874. leta tako prenarediti, da bode ponavljavni in kmetijski šoli ob enem zadostoval, to je, da bode ta §. dovoljeval pozimski čas od onih štirih tedenskih ur poduka za dečke — po 2 uri za ponavljavni, a po 2 uri pa za teoretični kmetijski poduk, ter da

bode dalje tudi poletni čas kakor učiteljem tako tudi učencem vsak teden — ob nedeljah ali drugih pripravnih prilikah — po 2 uri kmetijski poduk zapovedan predmet, obravnaval bi se v tem času teoretično-praktičen kmetijski poduk.

Več in temeljiteje o tem govoril sem pri okrajni učiteljski konferenci v Postojni 7. julija t. l.

Za dve uri podučevanja v kmetijstvu med poletnim časom na teden naj bi dotični učitelji dobivali iz kake v ta namen pridobljene državne subvencije primerne nagrade!

Strogo samostalno vpeljan kmetijski poduk le ob pozimskem času bi se pa skoraj nikjer dobro ne obnesel; združen s ponavljavnico po zimi in samostalno nadaljevan po leti edino le more mili domovini zdatno koristiti in kmetijstvo polagoma na boljše stopinjo pravega napredka povzdigniti.

Uzroke temu navedel sem v gori navedenem okrajnem učiteljskem zboru, ter tudi ob kratkem povedal, kako se dá kmetijski poduk v ljudske šole Postojnskega šolskega okraja praktično in plodonosno z dobrim vspehom vpeljati, a to ne velja samo za imenovani šolski okraj, marveč po okoliščinah tudi za vso Kranjsko deželo. Ker je „Učiteljski Tovariš“ ravnokar „ad verbum“ objavil ves referat, toraj v tej zadevi ne bodem tukaj dalje besedoval.

Omeniti moram le še, da vsak pravi in zavedni učitelj v svoji šolski občini tudi uže sedaj v povzdigo kmetijstva, osobito sadjereje, kolikor toliko doprinesti more.

Moj nasvet v ta namen bil bi kratek ta-le:

Skoraj v vsakem šolskem okraju nahaja se kak v kmetijstvu sploh — sosebo pa v sadjereji — bolj ali manj izobražen in zaveden učitelj; taki učitelji bili bi oni, kateri so bili do 1875. leta na kakem učiteljskem kmetijskem tečaju ali v Beču, ali pa v Gradcu, Gorici, Celovcu in Mariboru, kamor so bili po šolskih oblastnjah na deželne stroške zaradi podučevanja v kmetijstvu poslani.

Prilika ta se pa zadevajočim učiteljem gotovo ni le za njihovi kratek čas na deželne stroške prirejala, nego temveč le osobito za-to, da s tam pridobljenimi vedami (kmetijskimi) v posledici deželi tudi kaj koristijo.

Naj bi se toraj učitelji vsakega šolskega okraja med letom tako-le na bolj pripravnih krajih ob priličnih časih zbiral; pri takih prilikah naj bi kak v kmetijstvu bolj izurjen učitelj vsaj sadjerejo svojim sokolegom dejansko kazal; za njo se skoraj povsod dovolj potrebnih pogojev nahaja. Ne rečem pa s tem, da bi učitelji vsega svojega obširnega šolskega okraja morali vsi na jednom in istem kraju zbirati se, tega ne, ampak le, da se jih po več skupaj na kakem centralnem in neodročnem kraju snide.

Vzemimo na priliko naš Postojnski šolski okraj, kateri je med vsemi na Kranjskem največji in razpada v štiri sodnijsko-davkovske okraje, namreč: v Postojni, Bistrici, Vipavi in v Senožečah. Učitelji vsakega teh štirih sodnijsko-davčnih okrajev naj bi se od časa do časa — posebno ob prilikah, ko po svoje mesečne dohodke k davkarijam hodijo — na kakem priročnem kraju svojega okraja h kmetijskim shodom in vajam zbírali. Kjer je pa šolski okraj bolj raztresen, naj bi se učitelji v posebne oddelke grupirali. Tako bi se učitelji Radovljškega šolskega okraja za kmetijske shode dali prilično tako-le razdeliti: Dolinci bili bi za-se, Bohinci za-se, Bledci za-se, a Radovljška okolica pa zopet za-se ena taka učiteljsko-kmetijska skupščina.

Taki shodi bili bi kratkočasni in bi prizadevali le malo stroškov; upati je, da bi se s časom kak donesek odškodnine pridobil; korist takih shodov bila bi pa neprecenljiva.

Ako bi pa taka učiteljsko-kmetijska grupa iz početka ne imela kolikor toliko v kmetijstvu izvedenega učitelja v svoji sredini, naj bi se tak od časa do časa iz kake druge sosednje grupe na pomoč jemal, kar bi gotovo rad vsak prav, zaveden, patrijotičen in sposoben učitelj z veseljem prevzel, ter svojim sobratom radovoljno v pomoč priskočil.

Za taka zborovanja se pri sedanjih okoliščinah res nihče ne more siliti. In — ravno tu imamo učitelji cele dežele najlepšo priliko, prostovoljno pokazati, da smo „na pravem mestu“ in da nam je na boljši prihodnosti naraščaja v resnici tudi kaj ležeče.

Če ne bodemo učitelji za blagor in napredek dežele v resnici vneti, kdo pa potem hoče biti?

Mar li on, ki nam je v poduk in odgojo izročen? Ne! Učitelji prizadevajmo si pred vsem, ljudstvu biti uzor napredovanja in — posnemovalcev nam se manjkalo ne bode. „Beseda miče, zgled pa vleče.“

Zatoraj — mili gospodje sobratje blage domovine! Česar se nismo mogli v svojem času našega šolanja priučiti, pridobljujmo si pa sedaj v javnosti po lastnem trudu in prizadevanji.

Žal nam tega gotovo nikdar ne bode!

Rek pravi: „Kdor s časom ne napreduje, ta zaostaja.“ Čas pa uže sedaj nad vse zahteva, da se kmetijstvo na boljšo stopinjo napredka povzdigne, in to po ljudskih šolah — po ljudskih učiteljih, kateri bi s trdno voljo v malo letih izredno veliko — ne rečem preveč — največ v ta namen donesti in storiti mogli.

Tedaj — ne plašimo se tega prevažnega posla (kmetijstva), temveč oklenimo se ga urno. z vsemi dušnimi in telesnimi silami, da počasi in polagoma vso stvar v pravi tir spravimo, ter tako tudi, ako uže vsi sami sebi ne, vsaj svojim naslednikom boljšo in milejšo prihodnost priborimo in zagotovimo. Pokažimo se v polni meri, da smo neprisiljeni in pravi

patrijotje v svojem poklicu, ne pa le sebičneži in egoisti, kakoršnih se po vseh stanovih le preveč nahaja. Pokažimo svetu, da za svoj narod v resnici živimo tudi s tem, da njegov gmotni stan po lastnem trudu, po lastnem prizadevanji s potrebnim podukom v milejši položaj spravimo!

Ne bodimo podobni vojakom v nepremagljivi trdnjavi, katere uže grom sovražnikovih topov izzad daljnih gorá oplaší, da orožje od sebe vržejo, trdnjavo oplašeni zapusté in vhod v njo sovražniku brez boja prepusté!

Ni je pod božjem solncem tako težavne in okrutne reči, da bi jo trdna in železna volja in pa neodjenljiva vstrajnost ne premagala; nekaj enakega zdi se mi tudi vpeljava kmetijskega poduka v ljudske šole na Kranjskem in podučevanje mladine v taistem pri sedanjih okoliščinah!

Po malem in polagoma se veliko doseže in daleč pride.

Mili gospodje sobratje in sokolegi! Skažimo in kažimo se tako dobro v národnem, kakor tudi v napredovalnem obziru gledé kmetijstva povsod, da smo vredni sinovi hrabrega národa Slovenskega, kateri nas je odgojil in nam težavno nalogo učiteljevanja zaupal, kateri nam svoj najdražji zaklad, milo deco, steber prihodnosti — v poduk in odgojo izročal!

Trdni sklep, resnična volja, srčnost in vstrajnost nas ne sme zapustiti, drugo bode vse gladko izpod rok šlo!

Na Premu, 16. septembra 1880.

Matija Rant.

Dopisi in novice.

Deželna učiteljska skupščina (3.) za Štajarsko dné 13. in 14. septembra t. l. — (Dalje in konec).

Gospod Peter Logar govori o vprašanji: »Kako naj šola pri zatiranji zlega kretinizma sodeluje?« Najprej navaja dela, katerih je pri sestavi svoje obravnave upotreboval in govori o bitstvu kretinizma, o njegovem razširjevanji in starosti, kaj ga prouzučuje in kako ga moremo zatirati. Govornik stavi več predlogov in je pred vsem zato, da se mladina podučuje, kako si more zdravje ohraniti; iz tega uzroka, namreč zarad daljšega poduka pri mladini, povdarja osemletno šolsko obiskovanje, pravi pa tudi med drugim: učitelj naj po svoji mogočnosti podpira vsa podvzetja, kjer se idioti i polukretinci (bebeci) podučujejo.

(Tak zavod je na zg. Štajarskem, vodijo ga sestre od Križa (Kreuzschwester), teh ubogih revčkov se prvi usmili duhovski red. Dobro bi bilo, ko bi nam šolski listi večkrat kaj poročali o teh zavodih. Za zdrave otroke se veliko potroši, a taki zapuščeni so najbolj usmiljenja vredni, učitelj na javnih šolah ne more tukaj veliko storiti. Ur.)

Gosp. Haim predlaga: Deželni šolski svet naj dela na to, da se bodo okrajni zdravniki v kretinizmu podučevali in da bodo potem v krajnih učiteljskih konferencah o tem govorili.

Predlogi poročevalčevi in g. Haim-a se sprejmô. S tem je bilo prvo glavno zborovanje končano. —

Drugo glavno zborovanje je bilo 13. septembra ob dveh popoldne. G. J. Drescher govori o vprašanji: »Podrobna določba §. 38 šolskega in učnega reda.« V svojem govoru omeni, kedaj naj so domače konference, kako naj se volijo, kako naj se pri njih obravnava, kako naj se učitelji med sabo pri njih obnašajo in koncem še nekaj besed doda, kako naj se šolski vodje sploh vedó proti součiteljem. Predsednik obljubi, da bode glavne točke njegovega govora poslal vsem šolskim vodjem, a te naj bodo podlaga domačim konferencam.

Potem poroča g. F. Mavrer o vprašanji: »Ali naj se v šolska naznanila jemlje tudi sodbe o šolskem obiskovanji? Po katerih načelih se je ravnati tedaj, ako se to poterdi?« Govornik je zoper take sodbe in skupščina mu po kratkem razgovorjanji priterdi.

Samostalna predloga. L. Pauer predlaga: »Udje 3. dež. učit. konference naj si po moči prizadevajo, da se ustanové po vsih krajih bukvarne za prost narod.«

G. Nikl nasvetuje: Pri sestavi dež. šol. sveta naj se ozira tudi na učitelje na narodnih in mestnih šolah. Oba predloga se sprejmeta. S tem je bilo končano drugo glavno zborovanje.

Tretje glavno zborovanje se je pričelo 14. sept. ob 9 $\frac{1}{4}$ dopoldne. Na dnevnem redu je bila: »Sestava podrobnih učnih načertov za jedno-, dve- in trirazrednice, oziroma na novo izišle nemške in slovenske čitanke. Odsek za šole z nemškim, a drugi za šole sè slovenskim učnim jezikom ima se prej posvetovati o tem važnem vprašanji. V odseku za šole sè slovenskim učnim jezikom so delali gg.: Baumgartner, Bobisut, Kropelj, Lopan, Moge, Robič in Romih. — Sestava za šole z nemškim učnim jezikom je bila sprejeta vsa, kakor jo je odsek sestavil. — Pri odseku za slovenske šole je bil navzoč tudi profesor Končnik, ki je sestavil nove čitanke, in sprejet je bil predlog g. Bobisuta: »Današnja deželna učiteljska konferenca naj ne sestavlja podrobnih učnih načertov za šole sè slovenskim učnim jezikom.« Razlogi za to so bili: III. berilo, pri sestavi učnih načertov neogibno potrebno, je odsek še le v zadnji uri dobil; tudi ni določeno, po koliko ur naj se podučuje v drugem deželnem jeziku. (Kteri pa je drugi deželni jezik na Štajarskem, ali ne Slovincem nemški, Nemcem pa slovenski jezik? pri nas na Kranjskem imamo o tem kaj čudne termine; nekatere šole pišejo v obiskovalnih spričalih za srednje šole: Učni jezik = slovensko-nemški, drug deželni jezik = nemški, druge pa: Učni jezik (Unterrichtssprache) = deutsch, drugi deželni jezik (zweite Landessprache) = deutsch. — Toliko se bojé povedati svetu, da podučujejo slovenske otroke! —) Odsek tudi ni imel na razpolaganje okrajnih učiteljskih konferenc, zadevajočih učne načerte, na katere bi se bil po ukazu slavnega dež. šol. sveta dné 4. marcija mogel upirati. — Dalje predlaga odsek: Danes naj se voli poseben odbor, kateremu bode naloga, da izdela podrobni učni načert za eno-, dve- in trirazredne lj. šole na podlagi učnih načertov, katere sestavijo domače konference in šolska vodstva, ko izide III. berilo; učni načert naj se predloži slav. dež. šol. svetu za odobrenje. Šolska vodstva se v to povabijo.

Oba predloga se sprejmeta in v odbor za sestavo podrobnih učnih načertov za šole sè slovenskim učnim jezikom so voljeni gg.: M. Nerath, c. kr. okr. šolski nadzornik v Celji; France Robič, c. kr. okr. šolski nadzornik v Mariboru; Jos. Bobisut, ravnatelj dekliske šole v Celji; Jak. Lopan, nadučitelj na šoli celjske okolice; Blaž Kropelj, nadučitelj na Zidanem mostu; Janko Robič, učitelj v Ptuj; Jak. Škoflek, nadučitelj v Mozirji. Za predsednika si je volil odsek g. nadzornika Robič, za njegovega namestnika g. Bobisut, zapisnikar je g. Janko Robič.

Tukaj gre morda poglavitno za to, kakšen ima biti učni jezik po slovenskih ljudskih šolah. — (Poročila bodo sicer različna, vodje bodo prišli med dva ognja, a načerti bodo taki, kakoršne bo vlada hotela imeti. Ur.)

Pri zadnjem zborovanju ob 2 popoldne je govoril K. Šket »o risanju zemljevidov v ljudski (narodni) šoli«. Govornik je za risanje zemljevidov v ljudski šoli v pravih mejah. Na eno-, dve- in trirazrednih šolah pa naj se risanje skerči na najpotrebnejšo stvar, recimo na risanje deželnih mej, tek voda, raztezanje gorstva i. dr. Govori o važnosti kalupov (model) pri zemljepisnem pouku ter kaže v dveh učnih izgledih (Drava od Spodnjega Dravberga do Središča in zemljepisni načrt Štajarske dežele), kako se ima postopati pri risanju zemljevidov v lj. šoli.

Dnevni red je bil doveršen in konferenca končana s slavoklici presvitlemu cesarju. Pri konferenci je bilo navzočih 78 voljenih udov, vsi okrajni šolski nadzorniki, ravnatelji učiteljišč v Gradci in Mariboru, ter ravnatelja Graških meščanskih šol.

Katoliško šolstvo na Angležkem. — V Angliji nimajo takih šolskih postav, po katerih bi se otroci pod kaznijo silili v šole. — A vlada zdatno podpira šolstvo, in kar je nekaj nenavadnega, protestantovska Anglija podpira katoliške verske šole (konfessionelle Schulen), ne zahteva pa zaradi tega drugega, nego da nadzoruje šole, in da se ji dajo poročila. Kardinal Manning je ravnokar objavil letno poročilo nadškofije Westminster (v Londonu); iz tega povzamemo po časopisih to-le: Tek. šol. leta se je število otrok, ki redno obiskujejo katoliške šole, povzdignilo za 1086; ko je kr. nadzornik šole obiskoval, jih je bilo 480 več kakor prejšnje leto. V nadškofiji Westminster je kat. šol 241. Med temi 176 pravih farnih šol, 46 je srednjih in višjih šol, 5 šol je za siromake in 6 za obertnike; temi se še prištevajo poboljševavni zavod in 9 sirotišnic. — Dvoje povdarja poročilo, da namreč več otrok od prejšnjih let hodi v katoliške šole, in da vlada daje za te verske (konfessionelle) zavode 112.276 funt. sterlingov, tedaj po našem nad 1 milijon glđ., a to leto je dala 2780 šterl. več, kakor v poprejšnem.

Sedaj naj pa človek prevdarja to, kar se sliši iz katoliških dežel: iz Belgije, iz Francoskega o ljudskih šolah, o preganjanju učnikov, in primerja protestantovsko Anglijo s katoliškimi državami, čudom se bode čudil. — Mislimo pa tudi o tem postopanju Angležke vlade najti vzrok, zakaj da Božja previdnost pripušča, da se Anglija razširja po vsem znanem svetu; pod njenim varstvom imajo katoličanje več svobode, kakor v katoliških državah.

Nekeršćeni otroci v sredi Evrope, v sredi Nemčije, v protestantovski metropoli v Berlinu. — Da se prikazuje tu in tam novo paganstvo, svedočijo nam razna poročila iz večih mest. — Pruski naučni minister Puttkammer je razglasil ukaz zastran všolanja nekeršćenih otrok, ki se glasi po raznih poročilih tako-le: »Med tistimi otroki, ki so v tekočem zimskem semestru šest let stari, tedaj za šolo vgodni, nahajali se bodo prvič tudi otroci, ki še niso bili keršćeni, dasiravno so njih stariši pri kaki keršćanski veri. Šoli je dolžnost, kolikor je po postavi v to opravičena, da odvrāča zleg, ki bi nastajal, ako bi dotični otroci ne bili npravno-versko podučevani. Kraljeva deželna šolska sednica (Provinzialschulkollegium) naj tedaj skerbi, da se dotične razmere pri sprejemi otrok natanko določijo in da se vsled tega otroci evangelskih starišev pošiljajo v evangelske, a otroci katoliških starišev v katoliške šole, da se tam podučujejo v veroizpovedanji svojih starišev.«

Deželna šolska sednica je poslala ta ukaz šolam s tem ukazom, da naj se zaradi nekeršćenih otrok poprašuje po veroizpovedanji starišev. Oče sprejemanca

ali njega namestnik naj pismeno naznani to ravnatelju, ki sprejema otroke, da se to natančno določi. Ako pridejo pa napotja, naj se otroci ne sprejemajo in ima se poročati deželni sednici.

Lahko si mislimo, da ta razglas ni zaradi katoliških otrok, dasiravno je tudi mogoče, da niso nekateri otroci katoliških starišev kerščeni, ker na Pruskem je še zmirom »kulturkampf«. Iz tega ukaza se pa vendar bere, da ta kulturni boj bode škodoval katoličanom, a protestante bode uničil. — Javolne pojde pri sprejemi takih otrok v javne šole vse tako gladko, kakor si ne mara minister Puttkammer misli.

Cecilijino društvo v Rimu. Kakor znano, si prizadeva Cecilijino društvo za cerkveno godbo, kateri je podlaga gregorijansko petje in skladbe Palestrinove, a ne zoperstavlja se onemu gotovemu napredku v novejši godbi, ki se vjema z resnobnim in izvršenim znakom kerščanske liturgije. Društvo se je razširilo po Nemškem, Holandskem, Irskem in celo v Ameriki; na Laškem je prvo zavetišče najdljo v Milanu; maestro Ameli, namestni kustod Ambroževe bukvarnice, je postavil cerkveno godbo na častno mesto.

V Rimu izročila liturgične godbe niso nič kaj novega, marveč tam gre le za to, da jo zopet povzdignejo in odstrane škodljive priteklina, ki so prirastle. Najprej bode treba izuriti pevce, ki bodo namestili prazne prostore in se bodo zgodaj navadili na cerkvene skladbe. V Rimu so že to večkrat skušali; o začetku najnovejšega stoletja je benediktinec Guido de Arezzo papežu Janezu XX. predstavil otroke, ki jih je izuril v gregorijanskem petju, v šestnajstem stoletju se je za to trudil Palestrina; slava njegovega imena ga ni zadrževala, da bi se ne bil vdeleževal pouka v godbi z mladimi kleriki, ki so bili namenjeni za papeževe (muzične) kapele; l. 1820 je vodil maestro Bañi, sloveč po raznih šolah, pevski zavod, ki ga je ustanovil seminar sv. Petra.

Treba je bilo le ozirati se nazaj na te izročila, in oživiti gregorijansko petje glede na napredke v godbi. Cecilijanci so najdlji tukaj izvrstnega pospešitelja; v. č. rektor dell' Anima msg. Jaenig je prepustil nekaj sob njegovega hospicija novi šoli, poleg tega ji je dal še 10.000 frankov ustanovnine. Tudi drugi dobrotniki so se najdlji, med njimi v. č. g. Thywissen iz Kolinske nadškofije, ki je obljubil vsako leto 3000 mark podpornine in je daroval all' Anima izvrsten piano, vreden 2000 mark. G. Witt, prvih pospešiteljev jeden, plača na leto 500 frankov za jednega gojenca na novi šoli, grof Friderik Thun je obljubil za pet let po 300 gl. na leto, slavni abbe' Liszt in drugi podpirajo to povzetje v dejanji in sè svetom.

Ta zavod se imenuje Gregorjanski kolegij in šola v Rimu; podpirali ga bodo tudi gojenci, katerih družine skerbé same za njih vzdrževanje, isto tako tudi pevci, ki se bodo mogli potem vdeleževati v zboru papeževih kapel in pri rimskih cerkvah. V prvi tečaj jih je sprejetih 24, med temi je 18 Italijanov, 4 Švicarji in 2 Nemca; vsi imajo dobre glase in so preskušeni v godbi. Znanstveno se izobražujejo v katoliških šolah in licejih v Rimu. Prednik šole v »nell' Anima« je č. g. abbe Peter Müller iz Šent-Gala, ki je že 6 let jednako šolo vodil v »vstavo-nemškem« (collegium germanicum); sedaj bi se imel verniti v svojo škofijo, pa sv. Oče so ga prideržali in mu dali za tri leti oprostčenje; sv. Oče so tudi rektorju dell' Anima poslali svoj blagoslov ter ga spodbujali za delo pri novem zavodu.

Daljno podporo zagotavlja zavodu tudi zaštitnik dell' Anima, kardinal de Luca. Ta cerkveni knez je škof v Palestrini, in stolni kapelnik Könen v Kolinu je Njemu posvetil mašo, zloženo v cecilijanskem duhu, na vseh Svetih so vpricho Njega peli to mašo.

V Ljubljani je bil občni zbor Cecilijinega društva kakor uže znano 13. sept. t. l. O orgljarski šoli je glasbeni vodja A. Foerster poročal naslednje:

Orgljarsko šolo našega Cecilijinega društva je obiskovalo letos 23 učenecv, izmed katerih je 10 dobilo spričevalo sposobnosti.

Podučevale so 4 učiteljske moči v 24 urah na teden, katere so obiskovali učenci ali skupno ali pa razdeljeni na 2 kurza. Razun teh ur so bile vse druge od 5. zjutraj do 8. zvečer razdeljene med posamezne učence za vajo na orgljah, na harmoniju in na glasoviru. Novo šolsko leto se bode pričelo 5. oktobra t. l.

Društveni blagajnik č. g. Žiga Bohinec poroča o dohodkih in stroških Cec. društva od zadnjega občnega zbora do zdaj, t. j. od 7. avgusta 1879 do 13. septembra 1880.

D o h o d k i :

Ostanek od prejšnega leta	865	gld.	65	kr.
Udnine	252	"	—	"
Cerkveni doneski za orgljarsko šolo	651	"	—	"
Obresti hranilniške knjižice (ki do letos niso bili vračunjeni)	100	"	64	"
S k u p .	1869	gld.	29	kr.

S t r o š k i :

Šolska soba	18	gld.	33	kr.
Popravljanje instrumentov	63	"	80	"
Muzikalije	13	"	15	"
Časopisi	—	"	91	"
Kurjava 3 šolskih sob	37	"	65	"
Svečava	2	"	99	"
Honorar učiteljema	600	"	—	"
Razni stroški	6	"	90	"

S k u p . 743 gld. 73 kr.

D o h o d k i . 1869 gld. 29 kr.

S t r o š k i . 743 " 73 "

Ostane k . 1125 gld. 56 kr.

Gosp. tajnik izreče še toplo zahvalo onim preč. gg. dekanom, kateri po svoji dekaniji nabirajo letnino od društvenikov in mu jo pošiljajo; prosi ob enem, naj blagovolé to tudi v prihodnje storiti. »C. glasb.«

Sveučilištno slavlje. Dne 19. listop. (okt.) slavilo je sveučilište naše a sa sveučilištem sav (ves) Zagreb instalaciju ovogodišnjega rektora dra. Aleksandra Bresztyenskoga. Prostrana saborska dvorana bila je puna najotmenijih lica! Uz preuzv. bana Pejačevića i glavara Krajine preuzv. flzm. Filipovića bili su ondje odjelni predstojnici obijuh vlada, biskup Posilović, predsjednik akademije dr. Rački, članovi sabora i množina ostaloga odličnoga občinstva. Iz izvješća odstupajućega rektora dr. Ivekovića naučismo, da sveučilište liepo napreduje, u svakom pogledu. Učitelja bilo je prošle godine u I. poljeću 36, u II. polj. 37. U I. poljeću bilo je slušatelja 375, najveći do sada broj, a u II. polj. 307, što se je dogodilo tako, da 39 slušatelja državnoga računovodstva slušalo samo u zimskom semestru, a neki drugi otišli su na druga sveučilišta. Broj slušalaca iz Dalmacije raste, jer ih je bilo prošle godine 11, (a ljetos kako čujemo ima ih i više). Broj bogoslovaca još uvijek pada, po čem zaključuje rektor punim pravom, da u nas nije prevelik broj školske mladeži. Strogih ispita bilo je: u bogoslovnom fak. 1 s uspjehom (rigorosirao je Bošnjak); u pravoslovnom 6 s uspjehom i 2 bez uspjeha; u mudroslovnom 1 s uspjehom. Medjutim neki naši bogoslovci odilaze prije strogih

izpita u Augustineum u Beč, gdje polažu stroge izpite. I kod državnih izpita bio je uspjeh povoljan. U razdjelu pravno-povjestnom učiniše izpit 65 s uspjehom, 27 bez uspjeha; u razdjelu sudstvenom 48 s uspjehom, 2 bez uspjeha. Za gimnazijsko učiteljstvo učiniše izpite 15 svi (vsi) s uspjehom. Rektor hvali sveučilišnu mladež, da ciele puošle godine nije počinila u samom sveučilištu nikakova nereda, a što se događja izvan učilišta, to nespada na akademiške oblasti, izim ako je slušalac pouredio postojeći zakon tako, da se posredno tim vriedja čast sveučilišta. Rektor već unapried odbija svaki pokus, da se ta sveučilišna sloboda stegne. Nakon toga izvještaja uveden bude u čast rektorsku novi rektor, koji progovori zanimivo slovo o slobodi naučanja na sveučilištu razpraviv i utvrdiv temeljito tu slobodu na sveučilištih.

O učiteljšću v Kopru piše nekdanji njega gojenec v dopisu iz Tersta v »Slov. Nar.« tako-le: Zavod šteje štiri leta. Četrto leto je zjedinjeno; prvo, drugo in tretje leto pa je vsako za-se razdeljeno v tri oddelke: 1. slovenski, 2. hrvatski, 3. italijanski. Kateri predmeti se tu učé v materinščini in kateri ne, sledi iz sledečega pregleda: I. leto. *Slovensko*: veronauk, slovenščina, matematika, natoroznanstvo, zgodovina, zemljepis. *Nemško*: nemščina. — II. leto. *Slovensko*: veronauk, slovenščina, matematika, zgodovina, zemljepis. *Nemško*: pedagogika, nemščina, natorozn. — III. leto. *Slovensko*: veronauk, slovenščina, matematika, zgodovina, zemljepis. *Nemško*: pedagogika, nemščina, fizika, kmetijstvo. — IV. leto. *Slovensko*: veronauk, slovenščina. *Nemško*: pedagogika, nemščina, matematika, fizika, kmetijstvo, zgodovina, zemljepis.

Kar velja tu za slovenski poučni jezik, to velja tudi za hrvatski in italijanski poučni jezik. Uku o materinščini je sploh odkazano za 1. in 2. tečaj 4 ure na teden in za 3. in 4. tečaj 3 ure.

Mimo tega se poučuje v vseh štirih letih sè sledečim poučnim jezikom: pisanje z italijanskim — risanje z italijanskim — petje in godba z nemškim — telovadba z nemškim. — Praktične vaje pa so le v narodnih jezikih.

Dobro bi bilo, da se slični pregledi tudi podajo v vašem listu od učiteljšč možkih in ženskih v Celovcu, Ljubljani, Gorici, Mariboru in Gradcu, da jedenkrat razvidimo, kje se razmerno najbolj uresničuje gaslo naše po splošnem pouku v materinem jeziku.

Radovedni smo Primorci, če se, oziroma na narodno izobrazbo naših učiteljev, našim sosedom in bratom na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem bolje godi, nego nam.

Dobro bi ob jednom bilo, ko bi nam poznavalci razmer v »Slovenskem Narodu« povedali, kdo podučuje na teh učiteljšćih nauk v slovenščini, katera je za naš razvoj velike važnosti. Na primorskem učiteljšći imamo v ta posel znanega slovenskega pisatelja in strokovnjaka g. prof. Kleinmayra, katerega ime vsak njegov nekdanji gojenec z veseljem imenuje. — To male opombe, oziraje se na članek: »Kdaj bode bolje z našim šolstvom«, »Slov. Nar.« 4. novembra t. l. — Želeti bi bilo, da več govorimo o zavodih, ki obrazujejo naše učiteljske moči.

Vzporeden razred (paralelko) je dobil letos tudi 4. razred II. mestne šole na Cojzovem grabnu, kakor navadno pravijo. Vže v 19. l. str. 305 smo omenili, da so na I. mestni šoli za 3. razred napravili vže v začetku šol. leta paralelko, a vendar je bilo na I. in II. mestni šoli v 4. razredu nadpostavno število otrok, ki so prav. na tesnem mogli sedeti; šlo je zato, pri kateri šoli se ima narediti paralelka 4. razredu. V srenjski seji dné 29. oktobra so odobrili napravo paralelke na I. mestni šoli, sklenili pa pri II. mestni šoli napraviti paralelko 4. razredu. V to paralelko so napotili tudi okoli 30 otrok iz I. m.

šole, nekateri izmed njih hodijo sedaj mimo I. mestne šole v II. m. šolo v Krakovo, sicer se unanjim otrokom precej pri vpisovanji vže pove, da bodo mogli hoditi v taisto mestno šolo, kjer bode več prostora. V tej paralelki poučuje g. Janovski, ki je bil poprej učitelj v steklarnici pri Kočevji. V tej seji se je priznala petletna doklada mestni učiteljici gsp. Mos-ovi.

Potres smo čutili 9. t. m. zjutraj ob 7 uri in 27 minutah; k sreči v Ljubljani ni napravil kaj škode, a od drugih krajev, recimo iz Kostanjevice, iz Brežic so poročila vže bolj žalostna, strahovito pa je, kar beremo ali slišimo pripovedovati iz Hervaškega, pred vsem pa iz Zagreba. Da bi bil potres trajal še kake 2 — 3 sekunde, bi ne bilo iz Zagreba drugega kakor velikanska groblja, pod katero bi bilo pokopano na tisoče ljudi. Poročila pravijo, da ni hiše, ki bi ne bila več ali manj poškodovana, ceste in ulice so tu in tam zasute, cerkve ali porušene ali močno poškodovane. Vse šole so za mesec dni zaperte, na vse kraje so telegrafirali za pomoč in prosili delavcev, materiala. Svitli cesar so dali 10.000 gl. pomoči. Sreča, da ni bilo potresa po noči, drugič pa, da je bil zjutraj bolj za rano, ker še ni bilo mnogo ljudi po ulicah, kajti na kup so padali najprej dimniki in opažno zidovje, ki so strehe prebijali ali na ulice padali i. dr. Strašen občutek ima človek, kedar se mu začne pod nogami tresti, kam če revež vbegniti, kje se skriti siloviti moči. Tukaj ne pomaga nobena človeška učenost, znajdba, tukaj strahovito govori in razodeva svojo moč stvarnik narave — večni Bog! — Strah in groza — potresi v Zagrebu se ponavljajo. — Bog se usmili ubogih ljudi!

Zmes. — **Sprašuj samega sebe.** — Večkrat se pritožiš, da podučevanje ne gre izpod rok! Ne zaupaj preveč slabi moči dece. Kolikrat misliš, da se to, kar otroku poveš, razume samo po sebi. A vendar, kar ti tako lahko prestopiš, je slabemu otročjemu razumu sila težavno. Sprašaj samega sebe in premisli, kako bodeš poravnal grudasto pot, po kateri ima hoditi.

Navadno prijetno, ne premrzlo zimo prerokujejo gozdnarji in kmetje, opiraje se na večletne skušnje o rastlinstvu in živalstvu. Rése (rsje) veljajo kmetom za gotove prerokinje prihodnje zime, posebno jesenska résa (erica vulgaris, spätblühendes Haidekraut).

Kratkovidnost in šola. Pri zboru naravoznancev v Dancigu je predaval profesor Herman Cohn iz Vratislave v pisu, tisku in razširjoči se kratkovidnosti. Dokazal je, da otroci pred petimi leti niso kratkovidni, postanejo še-le v šoli. On je preiskaval 10.000 otrok zarad kratkovidnosti in na podlagi teh preiskav, in enacijah tudi po drugih more se trditi, da kratkovidnosti raste z izobražbo. Po selskih šolah je navadno le po jeden odstotek kratkovidnih otrok, število pa raste po meščanskih in višjih šolah in po gimnazijah od leta do leta, od razreda do razreda, tako, da je v zadnjem razredu po 60 odstotkov kratkovidnih. Govornik graja viseč ali ležeč pis, ki je pri nas upeljan, in ki je bil l. 1867, ko je profesor Henze razpisal darilo za najboljši rokopi, odobren. Viseč pis zahteva, da se glava pošev drži, in mišice, ki vrat in glavo pregibljejo, pešajo, in tako se bliža oko čedalje bolj papirju. Graja tudi rabo malih mrež pri risanju, sredstvo zoper obilo pisanje mu je zapovedan nauk v stenografiji. Kar se tiska tiče, graja govornik drobni (petit in nonpareil) tisek pri vseh tiskarijah, posebno pa v šolskih knjigah in po znanstvenih časopisih, ki bi vendar prvi imeli pot kazati. Vrsta tudi ne sme daljša biti od 100 milimetrov. Po šolskih sobah naj bo naj manj 30 □“ oken na vsak □“, vzor pa je steklena streha. Učitelji naj bi bili sprašani iz šolske hygienije, zapovedane naj bi bile hygienine naprave, in oblast, v to postavljena, naj jih nadzoruje.

Odborova seja slov. učit. društva je bila 4. t. m. — Tajnik poroča, kako je izvršil sklepe občnega zbora zastran peticij. Na dnevnem redu je bil razgovor v drugem (novem) berilu s slovnico, in o tretjem berilu, ki je ravno kar izišlo, ki je kaj dobro došlo slovenskim šolam, sedaj bode moč, otrokom dati v roke berilo, ki vsestransko ugaja. — Navzoči odborniki dalje sklenejo, da hočejo pregledovati omenjeni knjigi, ter prilično nasvetovati, kako bi se to ali uno morda drugače ukrenilo. — Prihodnja odborova seja biti će v četrtek 2. decembra t. l.

„**Ljubljanski Zvon**“ bode izhajal od novega leta naprej vsak mesec enkrat po 4 velike pole obširen ter bode veljal 4 gold. Za list se je oglasilo veliko sodelovalcev; list bode donášal samo izvirne spise, prevodov ne. Program pride pozneje.

K južnemu polu predreti hočejo Italijani. Napravlja se v to ekspedicija, ki ima stati 600.000 lir; denar za to se nabira. Južno leđeno morje je še manj znano od severnega; strahoviti so vetrovi po teh morjih; razglas pravi, da še gotovo ni, ali je res kje dežela »Wilkes Land«, katero je najdel kapitan Wilkes l. 1832, ker pred njim in za njim ni nikdo najdel dežele v teh morjih. — Barka odrine konec marcija iz Genove, mesca oktobra odrine iz Monte Video (v Braziliji) proti Falklandovim otokom, in se ima verniti še le čez tri leta nazaj na Laško.

Dosti učiteljev imajo na Zgornjim Avstrijskem. Deželni šl. svèt je šolskim oblastim poslal ta razglas: Ker se je letos pervikrat pokazalo, da je več učiteljev in učiteljic izprašanih, kakor pa je spraznjenih služeb, bodo marsikateri mogli dalj časa čakati na kako službo, tedaj naj se nemudoma izpušče vsi neizprašani učitelji. — Stvar zaradi pomožnih učiteljev, se bode tedaj rešila sama po sebi tudi drugod, kakor se je rešila na Zg. Avstrijskem.

Olajšave zastran šolskega obiskovanja v 7. in 8. šolskem letu. — Ministerstvo je namreč ukazalo, naj se mu poroča iz raznih dežel zastran šl. obiskovanja otrok, ki že zadnja leta v šolo hodijo, in kako se je to otrokom zlajševalo.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Radovljiškem. Na 2razredni lj. šoli v Gorjah, služba II. učitelja, in na 1razredni lj. šoli v Lescah, učit. služba, l. p. po 400 gold. in stanovanje. Prošnje do 19. novembra t. l.

V šolskem okraji Kranjskem. Na 1razrednici v Zalilogu, učit. služba, l. p. 400 gold. in stanovanje. Prošnje do 30. novembra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Jernej Ravnika, učitelj v Komendi pri Kamniku, na 4razredno lj. šolo v Kersko. Tretjo učit. službo na tej šoli je dobila gđč. Olga Rožnik, dosihmal tam začasno. G. Karol Krištof, iz Vavte vasi v Merno peč in g. Florijan Kaliger, učitelj v Merni peči, v Vavtovas. G. J. Junc, poprej na Dobravi pri Kropi, učitelj pri sv. Kocijanu pri Turjaku. — V Rudolfovem šol. okraji so bili umeščeni gg.: Janež Spelič, pomožen učitelj v Majhovem; Janez Zajec v Selu pri Šumbergu in Anton Berlan v Ambrus. — Spraš. učit. kand. gđč. Ema Ravnahar bode poučevala na novo osnovani šoli deškega sirotišča v Ljubljani; g. Jožef Travnar je pomožen učitelj na I. m. šoli, a g. Janovski na II. m. šoli.

† Umerl je 12. t. m. č. O. Fortunat Vidic, vodja deški šoli v Kamniku.